

Polityka rolna Polski i Ukrainy: wykorzystanie polskiego doświadczenia w procesie eurointegracji Ukrainy

Polityka rolna jest niezbędnym elementem polityki gospodarczej państwa. To wynika z faktu, że sektor rolny jest najważniejszy w sensie społecznym, więc trzeba zapewnić stabilność przepływu artykułów żywnościowych na rynek kraju. Ostatnie lata były niestabilne dla sektora rolnego. Wzrosła wolatylność cen, przy znacznym wahaniom cen na produkty i włożonych kosztów. Temu polityka rolna powinna spełniać nie tylko warunki panujące na wewnętrznym rynku kraju, a również brać pod uwagę ryzyko rynku zewnętrznego i międzynarodowego. Rynki rolne są dotknięte zaburzeniami makroekonomicznymi, wybuchami chorób, niekorzystnymi zjawiskami pogodowymi, takie jak powodzie i susze. Ostatnie są częściej występowane ze względu na zmiany klimatyczne. Obecnie rolnicy są bardziej otwarte na działania sił rynkowych niżeli wcześniej, temu że polityka rolna stała się mniej związana z produkowaniem i cenami.

Polska to kraj, który ma podobne warunki przyrodnicze i produkcję rolną do Ukrainy. W rolnictwie obu krajów jest zatrudniono około 20 % siły roboczej. Podobna i specjalizacja rolna. Ale sektor rolny w Polsce charakteryzuje się większą intensywnością i produktywnością niżeli ukraiński. Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej jej rolnictwo zaczęło się rozwijać bardziej dynamicznie. Sytuacja spośród rolników stała się o wiele lepiej dzięki pomocy z funduszy Wspólnej Polityki Rolnej UE. Ukraina oczekuje na podpisanie Umowy stowarzyszeniowej z Unią Europejską. Dlatego wykorzystanie polskiego doświadczenia polityki rolnej jest niezbędne dla procesu eurointegracji Ukrainy.

Słowa kluczowe: polityka rolna, wspólna polityka rolna, rozwój obszarów wiejskich, integracji europejskiej Ukrainy.

УДК 339.9: 368.5

Ю. Клапків

Адаптація системи дотацій та страхування у Польщі та Україні до Спільної аграрної політики ЄС

Сучасний розвиток Європейського союзу та його взаємоінтегрованість безпосередньо пов'язані із Спільною аграрною політикою, та здатністю через систему фінансових інструментів реалізувати політику дотацій та страхування із часткою держави. Це сприяє адаптації та інтеграції у єдиний ринок через створення рівних умов та наблизеності рівня підтримки.

У ЄС аграрна політика виходить за межі сільськогосподарської, поширюючись на соціальну, економічну і культурну, вона орієнтована на комплексний соціальний розвиток сільських територій; механізм аграрної політики, налагоджений протягом багатьох років, носить вже в значне мірою автоматичний характер і функціонує як єдина система. В Україні є вагомим обмеженням що не дозволяє реалізувати подібного без вступу до Європейського співтовариства, це значна вартість, та починають реалізуватись заходи дотування через систему агрострахування.

Ключові слова: страхування, агрострахування, дотації, Спільна аграрна політика.

Аграрна сфера є узалеженою від важко передбачуваних змін природних факторів, що впливають на обсяг виробництва, і в той же час схильна до вагомих коливань цін в результаті зміни ситуації, як на внутрішньому ринку, так і на ринку ЄС. Впорядкована діяльність держави і санкціонованих нею суспільно-правових інститутів по формуванню культурних, соціальних, правових і економічних умов життя сільського населення утворює аграрну політику. Вітчизняне законодавство під аграрною політикою, розуміє, діяльність держави спрямовану на створення господарсько-фінансових і політичних умов в аграрному секторі, яка реалізується шляхом впливу на економічні процеси, що відбуваються через форми і методи, найбільш впливові в області аграрної економіки.

Основним у світі виробником, споживачем, експортером та імпортером сільськогосподарської продукції є Європейський Союз. В товарній структурі експорту ЄС переважає готова сільськогосподарська продукція. Під якою найчастіше розуміють «аграрну продукцію», що визначається у декількох категоріях: 1) commodities — аграрна сировина (зернова пшениця, насіння соняшнику тощо), 2) intermediate products – напівфабрикати (наприклад, борошно, фарш); 3) final products – кінцева продукція, тобто продукція, готова до споживання (продукти харчування тощо); 4) «інше» (продукція, що прямо не пов'язана з аграрним виробництвом, але Світова організація торгівлі веде її облік у групі «аграрної

продукції», наприклад, вода, парфуми) з високою доданою вартістю на яку припадає 60 % від загального експорту сільськогосподарської продукції ЄС [2]. Провідні позиції ЄС у аграрному виробництві та світовій торгівлі сільськогосподарською продукцією значною мірою обумовлені своєрідними умовами розвитку аграрного комплексу Європейського Союзу, що були створені в результаті запровадження Спільної аграрної політики ЄС та фінансових інструментів, які обслуговують даний ринок.

Вітчизняні вчені дають неоднозначні оцінки ефективності Спільної аграрної політики ЄС, та закордонні колеги не мають сумнівів у необхідності державної підтримки аграрного сектору. Це зумовлено недостатнім ступенем вивчення механізмів ризик менеджменту, що мають місце у діяльності аграріїв країн-членів ЄС.

Проблематикою формування та реалізації заходів Спільної аграрної політики ЄС займалися такі вітчизняні дослідники, як В. Білозубенко, С. Дем'яненко, О. Могильний, Т. Зінчук, А. Корольков, М. Кирієнко, Н. Прокудіна, та ін. Питанням управління ризиками та страхуванням аграрного бізнесу, присвячені праці таких авторів, як А. Амоша, В.Базилевича, В. Бутова, К. Воблого, Н. Внукової, Л. Временко, Л. Нечипорук, О. Залетова, М. Клапківа, Є. Коломіна, Т. Рогової, С. Реверчука, Ю. Рубіна, С. Осадця, Н. Ткаченко, Я. Шумелди, Р. Юлдашева та інших.

Водночас розвиток системи дотацій та страхування із часткою держави є фундаментарними у Спільній аграрній політиці ЄС, та перспективи розвитку страхових послуг як елементу непрямой підтримки державою аграрного сектору, залишають недостатньо опрацьованими та висвітленими в економічній літературі.

Спільна аграрна політика ЄС, розуміється нами, як діяльність у галузі сільського господарства, в основі якої: структурна політика, виражена в програмах з розвитку сільських районів і ринкова політика. Для структурної політики притаманні соціальні аспекти, зокрема, метою її реалізації було зниження рівня безробіття у сільській місцевості шляхом створення умов для працевлаштування молоді, пенсійне забезпечення працівників зайнятих у сільському господарстві, розвитку соціальної інфраструктури, житлового будівництва і комунального господарства, а також сільськогосподарської науки і освіти. Заходи, які вживаються державами-членами в рамках цієї політики, спрямовані насамперед на ліквідацію економічної диспропорції між процвітаючими і депресивними регіонами та наближення якості і рівня життя у сільській місцевості до міста. В ЄС це стало широкомасштабною програмою соціального розвитку сільської місцевості [6, с. 10-11].

З метою сприяння загальному гармонійному розвитку територій, що перебувають у найменш сприятливих економічних умовах, ЄС реалізує проекти, що модернізують його економічну, соціальну та територіальну згуртованість. В попередній версії Договору про заснування Європейської Спільноти від 21 березня 1957 р. зазначалось, що з цією метою Спільнота прагне зменшити диспропорцію рівнів розвитку різних регіонів та відсталість регіонів чи островів, що перебувають у найменш сприятливих умовах, зокрема села (ст. 158) [14].

На сьогоднішній день пріоритетне місце відведено саме розвитку сільських районів та поряд з ними місцевостям, що постраждали від індустріального розвитку, регіонам з низькими демографічними показниками, а також північним регіонам з дуже низькою щільністю населення, острівним, транскордонним та гірським областям (п. 131 ст. 2 Лісабонського договору, що змінює Договір про Європейське Співтовариство та Договір про заснування Європейської Спільноти від 13 грудня 2007 р.).

Реформування Спільної аграрної політики починаючи із 1980-х років поступово змінило структуру допомоги фермерам ЄС, й зменшило частку витрат на сільське господарство у ВВП ЄС. Так, з 1980 до 1991 р. видатки Спільної аграрної політики склалися лише з підтримки ринкових цін та експортних субсидій, тобто інструментів, які

викривлюють світову торгівлю, проте сприяють швидкому нарощуванню продуктивності аграрного сектору [1].

Таким чином, досягнувши значного рівня самозабезпечення країн-членів ЄС базовими аграрними продуктами, фундаментальним постало питання підвищення конкурентоспроможності сільського господарства ЄС, та його стійкості, щодо ризиків притаманних даному бізнесу. Погоді аномалії, що спостерігаються в останні роки демонструють значний вплив на виробництво і економічну ситуацію, таких чинників, як посуха, град, сильний дощ, повені чи заморозки.

Оцінюючи поширення страхування, серед фермерів у ЄС – де використовують десятиліттями обов'язкове страхування (будівлі та відповідальності господаря), можна відзначити, значно меншу ефективність від тих видів страхування, які раніше були необов'язковими, та стосуються результатів діяльності, поточних доходів.

Початок 90-х років характеризувався запровадженням механізму прямих платежів, що були пов'язані з обсягами виробництва й направленням частини фінансових ресурсів на розвиток сільської місцевості, водночас обсяг витрат на підтримку ринкових цін постійно скорочувався. На початку XXI століття, ЄС визначив пріоритетом створення умов для стійкого розвитку сільського господарства, а відтак з 2005 р. розпочалось швидке нарощування прямих платежів не поєднаних з обсягом виробленої аграрної продукції. Можна констатувати, що на початок нової фінансової перспективи близько 70 % допомоги аграрному сектору підтримує формування сільського господарства, що є безпечним для екології та сприяє соціалізації ЄС.

Відповідно до реформи «Перевірка САП» 2008 р. ЄС надав більшої ваги ринковим важелям регулювання сільського господарства, та й досі залишається високим рівень підтримки європейських фермерів з метою забезпечення гарантування безперебійного постачання базових аграрних товарів на ринки [9].

У межах реформи країни-члени ЄС отримали значну гнучкість, адже вони отримали право направляти кошти «статті 68» (допомога секторам з особливими проблемами) в різні сфери для допомоги як фермерам у місцевостях зі складними умовами, так і для підтримки уразливих типів фермерських господарств. Окрім того, ці кошти можна було використовувати на заходи з ризик-менеджменту такі, як страхування від природних лих. Ця стаття стала поширюватися й на десять нових країн-членів, що до 2013 р. використовували схему єдиного платежу за площу земель.

Вагомим чинником, що підвищує інтерес до страхування в ЄС є зміни в Спільній аграрній політиці ЄС щодо державної допомоги у випадку несприятливих подій і змісту ст. 11 Регламенту Комісії (ЄС) № 1857/2006 від 15 грудня 2006 р. про застосування ст. 87 і 88 Договору про державну допомогу малим і середнім підприємствам, що здійснюють діяльність пов'язану з виробництвом сільськогосподарської продукції та змін до Регламенту (ЄС) № 70/2001 «з 1 січня 2010 р., пропонуване відшкодування повинно бути зменшене на 50 %, хіба що надається воно фермерам, які мають страхове покриття не менше 50 % середньорічного виробництва або доходів виробничого характеру, і покриття ризиків несприятливих кліматичних явищ статистично найбільш часто реалізованих в державі-члені або даному регіоні» [12]. Це означає, що відсутність страхового договору не дозволить отримати всієї компенсації за отриману шкоду. Слід зазначити, що це положення стосується відшкодування, так що поширюється і на фермерів які застраховані, та із занадто малим покриттям. Не відноситься воно до фермерів, які не застраховували виробництво, тому вони не можуть розраховувати на будь-яку компенсацію від ЄС, хіба на безпосередньо державну допомогу.

Водночас, для виконання такого зобов'язання передбачена можливість використання доплат до сплати страхових внесків, що базується на Принципах Спільноти про державну допомогу в сільському господарстві і лісовому господарстві на 2007-2013 рр. пункт V.B.5.2.

Комісія визнає, що допомога до сплати страхових внесків відповідно до ст. 87 пункту 3, Трактату, якщо вона відповідає всім умовам, викладеним у ст. 12 розпорядження Комісії (ЄС) № 1857/2006 від 15 грудня 2006 р., водночас Комісія поширює державну допомогу на виплату страхових внесків для великих фірм. У відповідності з цими положеннями ЄС, допомога у вигляді доплат до страхових платежів може бути використана за умови, що валова інтенсивність фінансового ресурсу не повинна перевищувати 80 % від вартості страхових премій за втрати, викликані несприятливими кліматичними явищами, які можуть бути віднесені до стихійним лих, або 50 % від вартості страхових премій від інших втрат, викликаних кліматичними явищами [3].

Згідно принципів ЄС про державну допомогу у сфері сільського та лісового господарства на 2007-2013 рр., несприятливі погодні умов, такі як мороз, град, лід, дощ або посуха не можуть розглядатися як стихійне лихо, але через пошкодження, які можуть мати місце в сільськогосподарському виробництві або засобах що використовуються для такого виробництва, цього роду події можна порівняти зі стихійними лихами, якщо рівень ушкоджень досягає 30 % від нормального виробництва.

Переставлене становище Комісії враховує передусім факт, що страхування є найбільш корисним фінансовим інструментом для ефективного управління ризиками та кризовими ситуаціями. Маючи це на увазі і, враховуючи обмежені фінансові можливості фермерів Комісія позитивно оцінює державні дотації на страхування первинної продукції (фермерів).

Варто зазначити, що подібні запровадження, це – обмеження відповідальності держави та суспільства, а відповідно витрат для платників податків у разі стихійних лих. Адже, відпадає необхідність у виділенні екстреної державної допомоги господарствам, що постраждають від стихійного лиха.

Рівень використання субсидійованих коштів, що закладаються в дотації на страхування фермерам дуже низький. Це відбувається головним чином через відсутність доступу до інформації про страхування з субсидіями, частими змінами та порівняно недавньою практикою використання подібної допомоги.

Фактором, що має вплив на попит на страхування сільськогосподарського виробництва є економічні чинники, такі, як зміна цін або висока (в ЄС близько 60 %) частка доходів фермерів від безпосередніх доплат.

Неоднозначний вплив на це мала, як зазначають експерти Європейської Комісії, власне політика дотацій, яка внесла деструктивний елемент з погляду стримування середнього розміру сільськогосподарських підприємств, через систему виплат, що стимулювали подрібнення ферм: адже, уже за умови придбання одного гектару сільськогосподарських угідь на новостворену ферму починають спрямовуватися субсидії ЄС, а за умови юридичного відокремлення господарства дружини або дітей, як самостійної ферми – сплачуються додаткові субсидії.

Механізмами оптимізації структури землекористування в сучасних умовах виступають перш за все додаткові субсидії на 1 гектар з прив'язкою до конкретної сільськогосподарської культури та встановлення системи квотування посівних площ під окремими культурами.

Значення субсидій фермерам на стільки вагоме що для них навіть окремо визначається обмінний курс. Євро на злоті Європейським центральним банком. Так, у 2012 р. обмінний курс для польського злотого становив 4,1038 за євро, у порівнянні до 4,4050 за євро у 2011 р. Бюджет ЄС на 2013 р. для Польських фермерів передбачив 2 504 млн. євро, наприклад доплата на цукровий буряк склала 159,4 млн. євро, на фрукти і овочі 6,700 млн. євро, окремо на м'які фрукти (полуниця, малина, порічки) 11,4 млн. злотих і 106,6 млн. євро на так звану спеціальну підтримку [11].

За даними Міністерства сільського господарства Польщі, субсидії ЄС мають бути доповнені з національного бюджету. Якщо загальна сума прямих виплат в 2012 р., разом із субсидіями від власного уряду, сягала еквівалентну 5 000 євро, національна допомога зменшується на 10 %. Водночас, якщо загальна сума платежів перевищує 300 000 євро, державна допомога зменшується на 4 відсотки, до квоти що перевищила 300 000 євро.

Безпосередня доплата на яку може претендувати будь який фермер, що має бодай 1 гектар землі у Польщі в 2012 р. склала 731,72 злотих за гектар. Дотація на продукцію сільського господарства в середньому складала у 2012 р. 211,80 злотих за гектар, така доплата визначена, для виробників зернових, тобто, вони можуть розраховувати сумарно на прямі субсидії близько 945 злотих за гектар.

Згідно з Спільною аграрною політикою ЄС, дотації виплачуються з 1 грудня 2012 по 30 червня 2013 р., за нею у Республіці Польща звернулось близько 1 млн. 360 тисяч, фермерів.

Ці фактори посприяли зростанню із вступом Республіки Польща до ЄС середньої вартості землі: з 6,4 тис. злотих за 1 гектар у 2004 р., до 20,5 тис. злотих або 6,4 тис. доларів США у III кварталі 2012 р. [8].

Модернізація аграрно-промислового виробництва в постсоціалістичних країнах переважною мірою, була проведена в рамках реалізації SAPARD. Щодо Польщі, то більш як мільярдний бюджет цієї «Програми», дозволив їй привести сільське господарство та переробну галузь до технічного рівня «старих» країн Євросоюзу. Придбання нових тракторів, комбайнів, сівалок, будівництво зернохосовищ та теплиць реалізовувалось за кошти програми SAPARD («Спеціальна передвступна програма для сільського господарства та розвитку села» Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development) і на 50 % фінансувалась із бюджету ЄС. Другу половину вартості – фермери сплачували самостійно, та для цього вони мали можливість отримати надзвичайно вигідні кредити [13].

Прогнозованість доходів фермерів не повинна бути пов'язаною із зростанням цін, так як їх значні коливання не дозволять досягти фінансової стабільності через використання механізму страхування.

Фахівці в галузі сільськогосподарського страхування виокремлюють, проблему підвищення свідомості необхідності страхування для фермерів і проблему професійної етики агентів, побоюючись, що фермер не скористається з того страхування, яке йому необхідне, і яке покриває ризики що найбільше йому загрожують, а скористається тим, яке вміло реалізує добре маркетингово підготовлений агент (зважаючи на комісію, яку він отримає).

Добровільність страхування та диференціація пропозицій по умовах та преміях, щодо страхування: тварин, сільськогосподарських культур та від стихійних лих, негативно відображується на продажах страхових продуктів.

Фермери часто, не готові до ситуації, коли вони повинні самостійно піклуватися про страховий захист для власного майна і виробництва.

Інформація в медіа інтерв'ю та зауваження фермерів-жертв стихійних лих, чітко вказує, що вони очікують компенсації своїх втрат від держави. Не допомагає, навіть, накладання на фермерів штрафів за відсутність страхування відповідальності фермера (В Республіці Польща штраф 30 євро сплачується в Ubezpieczeniowy Funduszu Gwarancyjny – страховий гарантійний фонд) або незастраховані будівлі на фермі (штраф у розмірі 100 євро сплачується в на рахунок адміністративної одиниці).

Підраховано, що більше 30 % фермерів не виконують свої зобов'язання щодо страхування. Виокремлюючи страхування майна, яке добровільно страхує близько 10 % фермерів і поля 2-4 % в дуже обмежених сферах.

Головний аргументом фермерів, у разі звинувачень у відсутності страхового захисту, є занадто висока ціна та відсутність коштів на ці цілі. Окрім того, фермери не орієнтуються в умовах страхування і побоюються, як і українські споживачі фінансових послуг, що або

збиток не компенсується, або це буде символічна виплата. Пояснюється це, періодом первинного розвитку страхових компаній, адже на жаль, деякі з них досить швидко банкрутували, а страхування майна виходить за межі обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів, а отже, у цьому випадку Фонд гарантування страхових виплат (у деяких країнах-членах ЄС представлені) на це не поширюється.

Варто відзначити, негативні природні явища мають місце і в останні роки, фактично кожного року руйнуються будівлі та гинуть сільськогосподарські культури: поля, сади і плантації, позбавляючи фермерів доходу. Часто єдиною надією є допомога держави чи допомога від благодійних організацій або окремих осіб, однак, ці фінансові ресурси не покривають повної вартості втрат.

Важливим елементом страхового захисту, є страхова сума. Значення страхової суми у страхуванні врожаю визначається окремо для кожної культури, фермером в консультації зі страховою компанією. Від її розміру розраховується премія, що задається у відсотках. Так, в Республіці Польща Міністерство сільського господарств визначає щорічно до 30 листопада розмір максимальної суми страхування для субсидованого страхування, щодо окремих сільськогосподарських культур і худоби на наступний рік. За здійснення обов'язку страхування вважається факт охоплення страховим захистом не менше 50 % площі полів фермерського господарства.

За невиконання обов'язку щодо страхування фермер заплатить 2 євро штрафу за кожен гектар незастрахованих полів, в межах 50 % від загальної площі. Сплата штрафу не звільняє обов'язку придбання страхового захисту.

Звичайно, далеко не всі розв'язання, що використані у спільній аграрній політиці ЄС, є на даний момент цікавими для Українського ринку. Європейське рішення дуже затратне та орієнтоване на великого комерційного виробника, який і отримує основну частину визначених фондів, так само, як і значні фірми аграрного бізнесу.

Водночас, досвід Польщі щодо адаптації використання системи дотацій та страхування до притаманних у ЄС, буде доречний для кращого розуміння функціонування сільського та аграрного господарства в умовах реальної розвиненої ринкової економіки. Теорія і практика ЄС чітко вирізняє, спільну дію і державне регулювання, та сили ринку. Чітко розподілені функції. Ринок ставить перед собою завдання пошуку рівноваги між попитом і пропозицією шляхом визначення коливання цін і пристосування структури виробництва і попиту до цих змін цін, які є сигнальною системою як для виробника, так і для споживача. Але далеко не всі функції регулятора ринок може виконати, навіть у країнах із давно вкоріненими традиціями ринкової економіки та психології, ринковими структурами виробництва та розподілу. Державне регулювання має виконати ті функції, які ринок зробити не в змозі або де конструктивні сили ринку переходять у деструктивні тобто створювати рамки та обмеження для дії ринкових сил [6]. На державне регулювання покладається завдання щодо довгострокової структурної перебудови сільського господарства і АПК, які ринок у багатьох випадках зробити не може, виходячи лише з поточної кон'юнктури. Завданням держави, значною мірою, є створення сприятливої макроекономічної атмосфери, з відповідним бюджетним перерозподілом коштів у сільське господарство, як дотаційну, за своїм характером, галузь. Водночас, саме на державу покладаються функції з соціального розвитку сільської місцевості, створення інфраструктури на селі, стимулювання науково-технічного прогресу і здійснення виваженої екологічної політики. Подібний розподіл притаманний для Європейського Союзу, процедуру якого і перейняла Республіка Польща.

В Україні можливості для державної підтримки сільського господарства значно менші та діє Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» останні зміни до якого були внесені вже 2013 р., окрім того 9 лютого 2012 р. прийнято Закон України

«Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою», яким запроваджується механізм субсидованого страхування, відповідно до якого держава відшкодуватиме частку сплаченої аграрієм страхової премії.

Водночас ефективність такої допомоги є неоднозначною, адже кількість договорів у сфері агрострахування в 2012 р., в порівнянні з 2011 р., знизилася на 28,6 % – з 2710 до 1936 [7]. Згідно, дослідження «Розвиток агрострахування в Україні», проведеного Міжнародної фінансової корпорації (ІБС). У минулому андеррайтингової році було застраховано 727 тис. га. Страховики виплатили аграріям 52 млн. грн. (6,5 млн дол.), що становить 0,022 % від ВВП агросектору України (близько 30 млрд. дол.).

Водночас за оцінкою президента Української аграрної конфедерації Леоніда Козаченка «торік українські аграрії за відсутності сучасного методу управління трьома групами ризиків втратили понад 70 млрд. грн. До числа цих ризиків належать політичні, які пов'язані з діями влади, цінові та природно-кліматичні». Вартість останніх оцінюється майже у 20 млрд. грн. Саме тому Леонід Козаченко визнає: «Агрострахування має дуже велике значення для розвитку сільського господарства». Особливо, якщо його учасником стає держава [5].

Страхування врожаю та страхування полів із дотацією є одним з нових фінансових інструментів. Воно захищає фермерів від негативних наслідків випадкових подій, особливо стихійних природних явищ.

Таке страхування функціонує в ЄС на добровільній основі, не отримало зацікавленості серед фермерів. Адже, фермери часто отримують допомогу від держави, після негативних стихійних явищ. Та сучасний етап розвитку Спільної аграрної політики ЄС, направлений на стимулювання та заохочення не лише прямими методами, але й через використання фінансових інструментів сільськогосподарськими господарствами для власного ризик менеджменту та забезпечення.

У вітчизняних реаліях складно передбачити наслідки запровадження нових вимог щодо страхування в сільському господарстві, зокрема, з позиції охоплення угод і розмірів компенсацій, що виплачуються. Необхідним є функціонування цього фінансового інструменту впродовж декількох років щоб толерантно оцінити, нову систему з точки зору аграріїв та страховиків.

Перевагами Спільної аграрної політики ЄС є комплексність, щодо внутрішньої стратегії, зовнішньої торгівлі, програмність підходу до здійснення завдань передбачених стратегією. Так, модель ЄС: сформульована на розумінні необхідності проведення протекціоністської політики з урахуванням гірших умов порівняно з такими країнами, як Україна; ця політика побудована на поєднанні державного регулювання і ринкових механізмах, причому державне регулювання носить широкий і розгалужений характер.

Спільна аграрна політика ЄС будується на усвідомленні необхідності дотування сільського господарства, адже воно не в змозі в умовах відкритого і незахищеного ринку без державної підтримки здійснювати відтворювальний процес. Звідси і необхідність виділення на аграрну політику основну частину бюджетних коштів Європейського Союзу; аграрна політика повинна виходити за рамки лише сільськогосподарської, поширюючись на соціальну, економічну і культурну політику, орієнтовану на комплексний соціальний розвиток сільських територій; механізм аграрної політики, налагоджений протягом багатьох років, носить вже в значне мірою автоматичний характер і функціонує як єдина система.

При значній кількості позитивних факторів від системи дотацій та страхування у Польщі, що доєдналась до Спільної аграрної політики ЄС, є вагомим обмеженням що не дозволяє реалізувати її в Україні, без вступу до Європейського співтовариства, це значна вартість подібного комплексу підтримки.

Джерела та література

1. Зінчук Т. О. *Європейська інтеграція: проблеми адаптації аграрного сектора економіки: монографія* / Зінчук Т. О. – *Ін-т економіки та прогнозування НАНУ. – Житомир: ДВНЗ „ДАУ”, 2008. – 384 с.*

2. Льїн В. Ю. Стан та тенденції розвитку спільної аграрної політики національних виробників України в умовах глобалізації // В. Ю. Льїн // Науковий вісник ЛНАУ. - № 39, - 2012, - С. - 88-98.
3. Клапків Л. М. Фундаментальні домінанти фінансової державної підтримки аграрного бізнесу / Любов Клапків, Юрій Клапків // Наукові записки. Серія «Економіка»: Збірник наукових праць. — Острозьке Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. — Випуск 20. — С. 126-128
4. Корольков А. Ф. ЕС: сельское хозяйство и аграрная политика // Современная Европа. — 2002. — № 4. — С. 93.
5. Луговий М. Субсидоване агрострахування повертається / Проект Агроінвест [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.agroinvest.org.ua/ukr/?nid=news%7C1040&ntype=agsector>
6. Назаренко В. И. Аграрная политика Европейского Союза : [монографія] / В. И. Назаренко. — М. : Маркет ДС Корпорейшн, 2004. - 362 с.
7. Розвиток агрострахування в Україні // Міжнародної фінансової корпорації (IFC) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/9e681d004e990147b4e3f41dc0e8434d/2012AgInsuranceMarket.pdf?MOD=AJPERES>
8. У Польщі суттєво подорожчала сільгоспземля // Agronews [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://agronews.ua/node/19112>
9. CAP expenditure and CAP reform path [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/graphs/graph2_en.pdf
10. Council regulation establishing common rules for direct support schemes for farmers under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0306:FIN:EN:PDF>
11. Dopłaty bezpośrednie mogą być niższe niż przed rokiem // www.money.pl [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.money.pl/gospodarka/unia-europejska/wiadomosci/artukul/doplaty/bezposrednie;moga;byc;nizsze;przed;rokiem,138,0,1171082.html>
12. Rozporządzenie Komisji (WE) nr 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008R0800:pl:NOT>
13. SAPARD: special pre-accession assistance for agriculture and rural development / European Commission [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ec.europa.eu/agriculture/external/enlarge/back/sapard_en.pdf
14. Договір про заснування Європейської Спільноти (консолідована версія станом на 1 січня 2005 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_017

J. Kłapkiw

Adaptacja systemu dotacji i ubezpieczeń w Polsce i na Ukrainie do Wspólnej Polityki Rolnej UE

Nowoczesny rozwój Unii Europejskiej i jej integracja bezpośrednio związane z Wspólną Polityką Rolną oraz zdolność za pomocą instrumentów finansowych do wdrażania polityki dopłat i ubezpieczeń. Ułatwia to integrację i adaptację do jednolitego rynku poprzez stworzenie równych szans i wspierania. Wspólną Polityką Rolną UE wychodzi poza strefę rolniczą, obejmuje społeczne, gospodarcze i kulturowe strefy, koncentruje się na kompleksowym rozwoju obszarów wiejskich; mechanizm polityki rolnej ustanowiony przez wiele lat jest obecnie w dużej mierze automatyzowany i jest obsługiwany jako jeden system. Na Ukrainie istnieją wyraźne ograniczenia, które nie pozwalają wdrożyć to bez integracji do UE — to znaczny koszt takiej działalności, ale już zaczęli podejmować działania z dofinansowania przez system ubezpieczenia.

Słowa kluczowe: ubezpieczenia, ubezpieczenia rolnicze, dotacje, Wspólna Polityka Rolna.

УДК 338.124.4 (477)(438)

Г. Антошок, М. Пік

Глобальна продовольча криза: можливості та загрози для України та Польщі

Охарактеризовано основні об'єктивні причини виникнення глобальної продовольчої кризи та виокремлено чинники, які здійснюють на неї визначальний вплив. Сформульовано загрози та можливості, що впливатимуть на динаміку аграрного сектору України та Польщі, а також на продовольчу безпеку обох держав в умовах світової продовольчої кризи. Проаналізовано негативні наслідки, які очікують на світову спільноту при невирішенні глобальної продовольчої проблеми.

Ключові слова: глобальна продовольча криза, продовольча безпека, аграрний сектор, виробництво сільськогосподарської продукції.

Продовольча криза на сьогоднішній день має глобальний характер і зачіпає економічні інтереси усіх країн світу. Безумовно вона несе в собі ризики для світової

